

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev

Številka: 713-01/14-912 EPA 250-VII
Ljubljana, 29. januarja 2015

Komisija Državnega sveta za državno ureditev je na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 - ZFDO-F) in 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10 in 6/14) sprejela naslednje

M n e n j e

k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči (ZBPP-C) – skrajšani postopek

Komisija za državno ureditev (v nadaljevanju: komisija) je na 47. seji 28. januarja 2015 obravnavala Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči – skrajšani postopek, EPA 250-VII (v nadaljevanju: predlog zakona), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: predlagatelj).

Komisija predlog zakona **podpira** ob upoštevanju pripomb iz razprave na komisiji.

Predlog zakona je zaradi usklajevanja s pristojnimi organi zaradi elektronske uporabe podatkov o socialnih pomočeh nastajal precej časa. Vsebuje poenostavitve obrazcev za prosilce brezplačne pravne pomoči, pristojni organ bo za odločanje podatke pridobival sam. Urejajo se kriteriji in postopki za ugotavljanje materialnega položaja prosilca za brezplačno pravno pomoč s tistimi, ki veljajo za pridobitev denarne socialne pomoči in ki jih določa Zakon o socialno varstvenih prejemkih iz 2010. Urejena je pravna podlaga za neposredno elektronsko povezavo do centralizirane zbirke podatkov prejemnikov denarne socialne pomoči, kar je še posebej pomembno zaradi značilnosti izredne brezplačne pravne pomoči. Tisti, ki je upravičen do denarne socialne pomoči, je brez nadaljnjih preverjanj upravičen do izredne brezplačne pravne pomoči. Za tiste, ki pa niso prejemniki denarne socialne pomoči, pa bo, kot doslej, opravljeno preverjanje upravičenosti. Elektronske povezave do vseh zbirk podatkov, navedenih v 51. členu Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev bodo strokovnim službam omogočile hitrejše ugotavljanje materialnega položaja prosilcev za pridobitev brezplačne pravne pomoči. Zaradi problematike veriženja prošenj za brezplačno pravno pomoč in številnih zlorab, ki so jih ugotavljale pristojne službe, bo število brezplačnih pravnih pomoči omejeno na največ 3 za različne zadeve, z nekaj izjemami (če prosilec zaprosi za nujno brezplačno pravno pomoč ali če za brezplačno pravno pomoč zaprosi kot

tožena stranka oziroma obdolženec). Deloma se spreminja ureditev vračila finančnih sredstev, ki jih država lahko zahteva nazaj, ko je spor končan in mora nasprotna stranka povrniti stroške stranki z brezplačno pravno pomočjo in ta sredstva pripadajo državi. Sodišču je zdaj naloženo, da pri odločanju o stroških postopka po uradni dolžnosti upošteva tiste stroške, ki jih država namesto stranke (upravičenca do brezplačne pravne pomoči), v času sodnega postopka izplača iz proračuna ter glede na uspeh odloči tudi o deležu stroškov, ki jih mora nasprotna stranka namesto stranki povrniti v proračun države.

V javnosti so največ vprašanj sprožile spremembe glede prvega pravnega nasveta. Po novem je združen z inštitutom pravnega svetovanja, pogoji za njegovo pridobitev so izenačeni s pogoji za prvi pravni nasvet. Predlog zakona širi pravico za pridobitev izjemne brezplačne pravne pomoči. Predlog zakona je kot pozitivnega ocenila Varuhinja za človekove pravice, v predlogu zakona je upoštevano nekaj predlogov iz poročila Varuhinje človekovih pravic.

Komisija je pozdravila rešitve v predlogu zakona, ki bodo omogočile hitrejše reševanje postopkov za odobritev brezplačnih pravnih pomoči, saj je tudi sama v zadnjem mnenju k Poročilu varuha za človekove pravice opozorila na problem dolgotrajnih postopkov odločanja za odobritev pravice do brezplačne pravne pomoči. Posamezniku je tako onemogočen dostop do uporabe pravnih poti. Prav tako člani komisije kot pozitivno ocenjujejo poenostavitev obrazcev in avtomatsko pridobivanje podatkov s strani organov za brezplačne pravne pomoči na sodišču, saj gre za občanom bolj prijazne postopke. Komisija meni, da bo rešitev, da je upravičenec do denarne socialne pomoči brez preverjanja upravičen do brezplačne pravne pomoči, tudi zmanjšala birokratske postopke in obremenitve uslužbencev na sodišču.

Komisija je opozorila na pripombe Sodnega sveta, ki je ponovno predlagal, da bi bilo odločanje o brezplačni pravni pomoči umaknjeno s sodišč na drug organ odločanja. Predlagateljica je pojasnila, da Ministrstvo za pravosodje meni, da gre za odločanje o pravici do sodnega varstva, pri čemer je treba pri klasični brezplačni pomoči presojati tudi izgled za uspeh v sodnem postopku in zato menijo, da so organi na sodiščih edini primerni in strokovno usposobljeni za odločanje o tako pomembni pravici. Komisija je spomnila tudi na predloge Sodnega sveta, ki jih navaja v Letnem poročilu o učinkovitosti sodišč 2013, da bi brezplačne pravne pomoči morali umakniti iz proračunov sodišč.

Člani komisije so bili v razpravi precej kritični do posameznih predlogov in so navedli nekaj konkretnih pripomb, predstavljene so bile tudi pripombe Odvetniške zbornice Slovenije. Izpostavljena je bila rešitev v 3. členu predloga zakona, ki ukinja brezplačno pravno pomoč v izvršilnih zadevah, kadar je prosilec dolžnik, razen če se izkaže, da obstajajo razlogi za ugovor zoper sklep o izvršbi, ki izvršbo preprečuje. Ugotovimo lahko, da je glede na ureditev izvršilnega postopka (poenostavljeni postopek izterjave na podlagi verodostojne listine preko elektronske povezave in dokazil ni potrebno prilagati itd.) predlagana določba neprimerna in neutemeljeno slabša položaj domnevnih dolžnikov. Prav tako ni jasno, na kakšen način bodo organi za brezplačno pravno pomoč presojali, ali obstajajo verjetni razlogi za ugovor ali ne. Predlagateljica je menila, da predvidene izjeme v predlogu zakona v večji meri rešujejo morebitne težave, prav tako pa bi bila obveznost dolžnika lahko vsaj v delu obveznosti že poravnana in tako bi prosilec (dolžnik) službi za brezplačno pravno pomoč lahko dokazoval upravičenost prošnje za ugovor in brezplačno pravno pomoč. Kot je bilo v razpravi ugotovljeno, je ta predpostavka preveč tvegana in ni nujno, da med stranema obstaja poslovno razmerje in v takšnem primeru prosilec za brezplačno pravno pomoč ne bo imel dokumentov za dokazovanje. Komisija je zato predlaga Ministrstvu za pravosodje, da o rešitvi ponovno premisli in najde ustrežnejšo varianto.

Predlog določbe v 5. členu, ki omejuje število odprtih zadev, za katere posameznik lahko pridobi brezplačno pravno pomoč na 3, je po mnenju komisije nesprejemljiv, še posebej, ker se kot razlog navajajo le zlorabe pravic in iz tega izhajajoči mogoči prihranki. Komisija ne zanika možnosti zlorab posameznikov, vendar pa meni, da se posamezniki v življenju lahko znajdejo v različnih situacijah in potrebujejo lahko tudi večje število možnosti za brezplačno pravno pomoč. Pravica do brezplačne pravne pomoči ne bi smela biti omejena številčno, ampak se mora presojati vsebinsko, od primera do primera, v nasprotnem primeru pridemo do popolnoma zbirokratiziranih odločitev. Na komisiji je bilo posebej izpostavljam, da že po sedanjih ureditvi ne bi smelo prihajati do zlorab, saj obstoječi 24. člen zakona predvideva opravljanje preverjanj.

Komisija opozarja še na dve pripombi Odvetniške zbornice v 23. členu predloga zakona. V šestem odstavku se podaljšuje rok za izdajo sklepa o stroških storitev brezplačne pravne pomoči iz 15 na 30 dni, ki govori o tem, da si država tako še podaljšuje rok za plačilo opravljenih storitev brezplačne pravne pomoči, kar ne krepi zaupanja v državo. Opozorilo pa se nanaša še na predlog ureditve vračila finančnih sredstev, ki jih država lahko zahteva nazaj v proračun. Po predlogu zakona se takrat, ko je višina stroškov, ki jih je nasprotna stran dolžna plačati v proračun države višja od končne obračunane vrednosti brezplačne pravne pomoči, do katere je upravičen prejemnik le-te, razlika vrne stranki - upravičencu do brezplačne pravne pomoči. Po mnenju Odvetniške zbornice Slovenije bi, če je prišlo do razlike na račun odvetniških stroškov, morala biti razlika nakazana izvajalcu brezplačne pravne pomoči oziroma bi morala biti njemu odstopljena terjatev.

Komisija je pozvala Ministrstvo za pravosodje, da v prihodnje predloge zakonov usklajuje z vsemi deležniki. Ravno v presoji in pogovoru med različnimi deležniki zakonski predlogi postanejo še boljši, odprejo se pogovori o različnih konceptih - tudi iz prakse, v tem konkretnem primeru bi bilo nujno sodelovanje in usklajevanje z Odvetniško zbornico Slovenije, ki skoraj v celoti opravlja brezplačne pravne pomoči. Komisija je ponovno pozvala k temu, da se postopki vodijo po rednih procedurah in z javnimi razpravami, ki ne bodo časovno omejene na vsega nekaj dni za pripombe ali zgolj z objavami na spletnih straneh ministrstva. Predlagateljica je opozorila, da so se določena usklajevanja z deležniki vršila že ob prejšnjih verzijah zakona, ki niso bili bistveno drugačni od predlagane in da je bila na koncu velika časovna stiska glede vlaganja paketa pravosodnih zakonov v zakonodajno proceduro ter da se bodo nekatere pripombe, ki so bile predstavljene tudi na komisiji, popravljale z amandmaji.

Za poročevalca je bila določena državna svetnica Bojana Potočan.

Predsednik
Rajko Fajt, l.r.